

Kooperatif Postası

KARINCA

EKİM 2023 YIL: 90 SAYI: 1042 ISSN: 1300-1450

EKİM 2023

KARINCA

Yıl: 90 Sayı: 1042
Ekim 2023

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
30 Ekim 2023

Grafik, Tasarım
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
SALİM ARSLAN 25. MİLLETLERARASI TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KONGRESİ ANTALYA/ BELEK'TE YAPILDI.	5
YETER DEMİR USLU OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA AFET YÖNETİMİ	22
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLERDE YÖNETİM VE DENETİM KURULU ÜYELERİNİN İSTİFASI	27
SELEN BİTKİN ÖRGÜTSEL VE TÜKETİCİ SATIN ALMA DAVRANIŞLARI	32
VEDAT SADIOĞLU TARIMSAL ÜRETİMİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME	39

*Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.*

Değerli kooperatif gönüllüleri;

İçinde bulunduğumuz 2023 yılı ile Cumhuriyetimiz 100. yılına ulaştı. Dergimizin bu sayısının başyazısını 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla 100. yılımızda Cumhuriyetimizin toplumumuza kazandırdıklarına ayırdık.

Türkiye Cumhuriyeti, başta **Mustafa Kemal**

Atatürk, sonra da silah arkadaşları ile şehit ve gazilerimizin emperyalist devletlerin bizi parçalama ve yok etmeyi esas alan Sevr Anlaşmasını yırtıp atmaları ile kurulan bir büyük devletin adıdır.

Milli mücadelenin zaferle sona ermesinin ardından ülkemiz çok büyük devrimler ve yeniliklere sahne olmuştur. İmparatorluktan milli devlete, hanedandan milli iradeye geçilmiştir. Dil ve tarih devrimi, sesli harflerin bulunmaması dolayısıyla öğrenmenin zor olduğu ve uzun bir zaman aldığı Arap alfabesinin sınırlılığı ve sıkıntıları dolayısıyla Latin alfabesinin tercih edilmesi ile okuma yazma oranlarındaki hızlı artış gerçekleşmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile Ankara başkent olmuş, Osmanlı sancağı olan Ay yıldızlı bayrak ile Türk lirası milli para birimimiz olmuştur. İzmir İktisat Kongresi ile belirlenen ekonomik model daha sonra devletçilik ve akabinde de karma ekonomiye dönüşmüştür.

Cumhuriyetimizin 100 yıllık ömrüne daha pek çok yenilik sığmıştır. Bizim bu sayıda ele alacağımız onun milli devlet niteliği ile Türk ve Türklük konusundaki tercihleridir.

Türk kelimesi etnik bir gruba ait değil, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının tümünü içine alan bir kavramdır. Bu durum 1924, 1960 ve 1982 anayasalarında da yer almaktadır ve Türk kelimesi Türkiye Cumhuriyetinde yaşayan bütün vatandaşları kapsamaktadır. Bu sadece teknik bir uygulamadan ibaret değil, tarihi ve kültürel bir idrakin neticesidir.

“**Turchia**” kelimesi Osmanlı Devletinin Avrupa içlerine uzanan fetihlerinin sonrasında 13. ve 14. yüzyıllardan itibaren Osmanlı Devleti yerine kullandıkları bir kelimeydi. Türkiye adı ülkemize Türkiye Cumhuriyeti henüz kurulmadan verilmişti. Türk kelimesinin de Avrupa’da yine erken tarihlerde Müslüman kelimesinin yerine kullanıldığını, Gayrimüslim bir kişinin İslamiyeti kabul ettiğinde ona “**Türk oldu**” denildiği yaygın bir bilgidir. Türk kavramı bir topluluğa ve devlete ad olmanın ötesinde uzun bir tarihi süreç içerisinde köklü kültürel muhteva kazanmıştır (**Sağlam, 2021: 322**).

Osmanlı devleti çok milletli bir imparatorluktu. Bu bakımdan Türk kelimesi çok az kullanılmıştı ve kelime özellikle Türkmen göçebelerini veya daha sonra, Anadolu’nun Türkçe konuşan cahil ve kaba köylülerini ifade etmek üzere daha çok küçültücü bir anlamda idi. Bunu İstanbullu bir Osmanlı efendisi için kullanmak ise bir hakaret olurdu

Cahen’in incelediği bir metin daha on üçüncü yüzyılda Konya eşrafından birinin “**Türk**” lakabını sadece “**kaba**” ve “**çekilmez**” Türkmen sınır halkı için kullandığını gösteriyor (**Lewis, 1993: 1-2**).

Osmanlı İmparatorluğu’nda Osmanlı saray kültürüyle yetişenler “Türk” kelimesini kaba köylüler için kullanırdı (Findley, 2008: 30). Vambery, Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında şöyle yazıyordu; “**Bundan kırk yıl önce Türklük, ya da edebi alanda Türk sözcüğü kaba, yabani anlamına gelen bir sövgü olarak değerlendiriliyordu**” (**Georgenon, 1986: 14**) demektedir.

Feroz Ahmad’a göre, çoğu kişinin Türk milliyetçiliğinin öncüsü olarak gördüğü İttihat ve Terakki Komitesi bile kendisine “**Osmanlı İttihat ve Terakki Komitesi**” diyordu. Geç Osmanlı İmparatorluğu’nda “**Türk**” kavramı, pek gelişmiş olmayan, kaba köylüler, kabile insanları ya da taşralılar için kullanılan alaycı bir terimdi (**Ahmad, 1995: 114**).

Köprülüzade Mehmed Fuat, “**Edebiyatımızda Milliyet Hissi**” adlı yazısında “**cahil Türk, kaba Türk**” gibi sıfatlar, “**Türk billuru görse sırça sanır**” gibi müzeyifane şiirler, “**Türk’e beylik vermişler, iptida babasını öldürmüş**” gibi tahkîr-âmîz darb-ı meseller (atasözleri) daha bu esnada meydana çıkmaya başlamıştı şeklinde yakınmaktadır (**Türk Yurdu, 2. Cilt (Cilt 3-4) 1999 (1912-1913): 363**).

Doktor Fuad Sabit, “**Anadolu Duygularından**” adlı metninde; “*Dünyada bizden başka yaşamak isteyen hiçbir millet bulamazsınız ki tarihindeki göz kamaştırıcı mefahirden vazgeçtiği kadar “**Millî Ad**”ından da vazgeçsin! Bununla da kalmayın, onu çamurlara çalsın! İstanbul’da iseniz gözünüzü uzaklara değil, pek yakın bir maziye çeviriniz. “**Türk**” adının nasıl kabalık, adilik timsali telakki olduğunu göreceksiniz*” demektedir.

“Pasinler’in “**Zarsı**” köyüne giderken ihtiyar bir köylüye “**Ardos**” adlı köyün ne köyü olduğunu sorar ve “**Kızılbaş köyüdür**” cevabını alır. “**Dinlerini sormuyorum, hangi millettendir?**” diye sorduğunda da karşısındaki “**Terekeme’dir**” der. İhtiyar köylü kendisini Türk olarak değil Müslüman olarak tanımlamaktadır (**Türk Yurdu, 2. Cilt (Cilt 3-4) 1999 (1912-1913): 70-72**).

Yine Ziya Gökalp, “**Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak**” adlı eserinde Türk kelimesinin Şarkî Anadolu’da Kızılbaş, İstanbul’da kaba ve köylü manasında kullanıldığından bahsetmektedir (**Ziya Gökalp, 1976: 33**).

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupalıların 13. Yüzyıldan beri adlandırdıkları Türkiye adını almış ve 1924 Anayasasında Türk kelimesini kendi tarihi kültüründe ve anlayışında var olmayan etnik bir çağrışımla değerlendirmemiştir. 1924 anayasasınının 88. maddesinde vatandaşlık ve Türk şu şekilde yer alır: “**Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla Türk itlak olunur**”.

(<https://web.archive.org/web/20180704034542/https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm>)
Erişim Tarihi: 27.10.2023

Bu bakımdan Atatürk, bu durumu vurgulamak üzere “**Ne Mutlu Türküm Diyene**” sözünü kullanmıştır. Önümüzdeki sayılarda Cumhuriyetimizin kazanımlarından söz etmeyi sürdüreceğiz.

Cumhuriyetimizin 100. Yılı Kutlu olsun. Nice Yüz Yıllara!..

Kaynaklar

Ahmad, Feroz (1995). Modern Türkiye’nin Oluşumu, Türkçesi: Yavuz Alogan, İstanbul: Sarmal Yayınları.

Findley, Arter V. (2008): Dünya Tarihinde Türkler, 2. Baskı, Çeviren: Ayşen Anadol, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Georgon, François (1986). Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri - Yusuf Akçura (1876 - 1935), Çeviren: Alev Er, Ankara: Yurt Yayınları.

Lewis, Bernard (1993). Modern Türkiye’nin Doğuşu, İngilizceden Çeviren: Metin Kıratlı, 5. Baskı, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sağlam, Serdar (2021). “Ulus Devlet Soruşturması”, Kent ve Siyaset Yazıları, Ankara: Net Kitaplık Yayıncılık.

Türk Yurdu, 2. Cilt (Cilt 3-4) (1999). (1912-1913), Editör: Murat Şefkati, Ankara: Tutibay Yayınları.

Ziya Gökalp (1976). Türkçülüğün Esasları, (Hazırlayan: Mehmet Kaplan), Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.

İnternet Kaynağı

(<https://web.archive.org/web/20180704034542/https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm>) Erişim Tarihi: 27.10.2023

25. MİLLETLERARASI TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KONGRESİ ANTALYA/ BELEK'TE YAPILDI.

Salim ARSLAN

Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından düzenlenen ve ilki 1944 yılında Ankara'da yapılan Milletlerarası Kooperatifçilik Kongresinin 25.si 09-10 Ekim 2023 tarihlerinde Belek'te yapıldı. "Ana Teması Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Kooperatifçiliği" olan kongre Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY'un açılış konuşmasıyla başladı.

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY katılımcılara 25.sini düzenlediğimiz Milletlerarası Kooperatifçilik Kongresine hoş geldiniz hepinizi saygıyla selamlıyorum dedi. Cumhuriyetin 100. yılında 6 Şubat'ta yaşamış olduğumuz deprem felaketi tüm Türkiye'yi ciddi bir şekilde sarstı 50 binden fazla vatandaşımızı kaybettik. Öncelikle bu afette kaybettiklerimize Allah'tan rahmet diliyorum dedi. Depremin her şeyi etkilediği gibi Akademik çalışmalarını da inanılmaz derecede etkilediğini belirtti.

Her şeye rağmen hayatın devam ettiğini yaraların sarılması gerektiğini söyledi.

Türk Kooperatifçilik Kurumu olarak bazı faaliyetlere bu afet nedeniyle ara verilmiş olsa da kongrelere devam ettiklerini bu kongrenin de Milletlerarası nitelikli 25. sini yaptıkları için gururlandıklarını belirtti.

Yönetim Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun neredeyse 100. Yılı'nı kutladığımız bugünlerde **Türkiye Cumhuriyeti** ile yaklaşık aynı yaşta olduğunu bu yıl 93. Kuruluş yıldönümü olduğunu gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin ve gerekse Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun kuruluşundan dolayı ulu önder **Mustafa Kemal Atatürk**'e teşekkür etti.

Kuruluşundan bugüne kadar **Ulu Önder Atatürk**'ün önderliğinde kurulmuş olarak faaliyetlerini sürdüren kurumun birçok faaliyeti yürüttüğünü bu faaliyetler içerisinde en başta akademik faaliyetlerin geldiğini, bu akademik faaliyetlerle ilgili olarak hakemli yayın organlarının bulunduğunu, bu yayınlardan 3. Sektör Sosyal Ekonomi dergisinin 57. cilt, popüler dergi olan Karınca'nın 1000 sayıyı aştığını belirtti. Bunların dışında paneller, konferanslar ve bir çok etkinliklerin olduğunu, bugün burada 25.si yapılan Milletlerarası kongrenin de bu faaliyetlerden birisi olduğunu belirtti.

Bu vesile ile Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun "Cumhuriyetin 100. Yılında Türk Kooperatifçiliği" temalı 25. Milletlerarası Kongresine Yönetim Kurulu üyeleri adına Yönetim Kurulu Başkanı olarak hepinize hoş geldiniz diyor bu kongrenin kurumumuz için memleketimiz için sizler için hayırlı olmasını diliyor saygılar sunuyorum dedi.

Ayrıca, Kongre katılımcılarına, düzenleme kuruluna, çalışma arkadaşlarına kısaca emeği geçen herkese teşekkür etti.

İstiklal Marşı ve Saygı Duruşu

Dr. Öğrt. Üyesi Gökhan AYDOĞAN

Kooperatiflerin Faaliyet Konularının Hak Ehliyetleri İle İlişkisi Ve Faaliyet Konularının Dışındaki İşlemlerin Hukuki Sonuçları Konulu tebliği sundu.

Dr. Öğrt. Üyesi Aybüke Demir YEŞİLBAĞ

Kooperatiflerde Ortaklıktan Çıkarılma Kararının İptali Davasının Yargıtay Kararları Çerçevesinde Değerlendirilmesi konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Gizem Nur Sağlık TUĞRUL

Sosyal kooperatif Hareketlerinin Sosyal Hizmet Bağlamında Değerlendirilmesi konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Merve DEMİRCAN

Türkiye'de Trafik Sigortasına İlişkin Güncel Sorunlar konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Nuriye Varol GÖNEN

Afet Yönetiminde Teknoloji Kullanımını Sigorta Sektörü Üzerindeki Etkileri konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Mustafa Emin AKÇİN

Sosyal Hizmet Uzmanlarının Etik, Etik İlke Ve Etik İkilem Algıları: Nitel Bir Çalışma konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Eyüp KAĞNICI

Covid-19 Kontrol Algısı Ve İş Tatmini İlişkisi konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Gökçe KARALEZLİ AYDOĞAN

Uluslararası Kooperatifçilik İlkeleri Çerçevesinde Sürdürülebilir Beslenme Ve Kooperatif İlişkisi konulu tebliği sundu.

Dr. Öğrt. Üyesi Sena ALTIN

Konaklama İşletmeleri Kriterlerinin Thurstone'un İkili Karşılaştırmalara Dayalı Ölçekleme tekniği ile Ölçeklenmesi konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Beyza Nur AVCI

İklim Deęiřiklięi İle M¼cadelede S¼rd¼r¼lebilir Ve Yeřil Finansın Rol¼: T¼rkiye'deki Bankalar ¼rneęi konulu tebliği sundu.

Doç. Dr. Mehmet KAPLAN

Kooperatif İşletmelerinin Temel Sorunları: Kadın Kooperatifleri Üzerine Bir Araştırma konulu tebliği sundu.

Araş. Gör. Şeyda OK

Yönetim Kurulu Başkanı **Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY**, **Dr. Öğrt. Üyesi Gökhan AYDOĞAN**'a katılım belgesi takdim ederken

Yönetim Kurulu Başkanı **Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY**, Yönetim Kurulu üyemiz **Nevzat AYPEK**'e katılım belgesi takdim ederken,

Yönetim Kurulu üyemiz **Prof. Dr. Nevzat AYPEK**, **Dr. Öğrt. Üyesi Sena ALTIN**'a katılım belgesi takdim ederken,

Yönetim kurulu Başkan Yardımcısı **Prof. Dr. Nurettin PARILTI**, Araş. Gör. **Mustafa Emin AKÇİN** 'e Katılım Belgesi takdim ederken

Yönetim Kurulu üyemiz **Prof. Dr. Nevzat AYPEK**, Araş. Gör. **Nuriye Varol GÖNEN** 'a katılım belgesi takdim ederken,

Yönetim Kurulu üyemiz **Prof. Dr. Nevzat AYPEK**, Araş. Gör. **Beyza Nur AVCI** 'a katılım belgesi takdim ederken

Yönetim Kurulu Başkanı **Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY**, Dr. Öğrt. Üyesi **Emel SARAÇ** 'a katılım belgesi takdim ederken.

Yönetim Kurulu üyemiz Prof. Dr. Nevzat AYPEK

OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA AFET YÖNETİMİ

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Geçmişten günümüze tüm dünyada birçok afet meydana gelmektedir. Afetlerin ne zaman meydana geleceğinin belirsizliği her zaman hazırlıklı olmayı gerektirmektedir. Afetler bireylerin sadece fiziksel halini değil psikososyal iyilik halini de etkilemekte ve kalıcı sağlık sorunlarına da sebep olmaktadır. Bu sebeple ülkelerin afetlerle karşılaşma sıklığına göre afet yönetimi stratejileri geliştirmeleri önem arz etmektedir. Afetler disiplinli bir koordinasyon gerektirir. Bu koordinasyon, afetlerde görev yapacak kurum ve kuruluşların gerekli eğitimleri tamamlamaları ve ortak bir dil oluşturarak bilgilenmeleri ile sağlanabilir. Bu bağlamda afet ile ilgili temel kavramlara hakim olmak da önem taşımaktadır. Ayrıca toplumların yapısına uygun eğitim programlarının oluşturulmasıyla bireylerin bilgi, donanım ve becerilerinin de artması mümkündür.

Afet Yönetimi

Afet kavramı, "Toplumun tamamı veya belirli bir kısmı için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara sebep olan, normal yaşamı ve toplumsal faaliyetleri kesintiye uğratan, afetten etkilenen topluluğun baş edebilme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olaylar olarak ifade edilmektedir (AFAD, 2022).

Bir durumun afet olarak nitelendirilmesi için insanları veya yaşadıkları çevreyi önemli ölçüde etkileyecek büyüklükte olması gerekmektedir. Nitekim afet bir olaydan ziyade olayın doğurduğu sonuç olarak ifade edilebilir. Afet öncesi önleme veya etkisini azaltma, afet anında ise hızlı müdahale etme ve iyileştirme amacıyla var olan kaynakları organize eden süreçlerin tümüne afet yönetimi denilmektedir. Bu sürecin tek bir elden eşgüdümlü bir şekilde olması başarılı bir afet yönetimini oluşturacaktır. Afetler bireylerin hayatını kısa ve uzun vadede olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple önlemlerin alınması önem arz etmektedir. Fiziki, sosyal, ekonomik ve psikolojik kayıplar yaşanmasına sebep olan afetler, teknolojik veya insan kaynaklı olabilir (Memiş ve Babaoğlu, 2020).

*Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

Farklı coğrafi bölgelerde farklı özelliklerde afetler meydana gelebilir. Afet sonucu oluşan kayıplar ve zararlar göz önünde bulundurulduğunda ciddi ve kalıcı tahribatlar oluşabilir. Bu nedenle devlet politikalarında afet yönetimine daha fazla yer verilmeli ve alınacak önlemler uygulamaya hazır hale getirilmelidir. Afetler genel olarak yavaş gelişen, ani gelişen ve insan kaynaklı afetler olmak üzere üç ana başlık altında incelenmektedir. Yavaş gelişen afetler kuraklık, kıtlık ve şiddetli soğuklar sonucunda oluşmaktadır. Ani gelişen afetler ise sel, heyelan, çığ, yangın ve depremlerdir. İnsan kaynaklı afetler arasında endüstriyel, kimyasal ve nükleer faaliyetler sonucu oluşan kazalar yer almaktadır (**AFAD, 2021**).

Afet sonuçları hemen ortaya çıkabileceği gibi belirli bir zaman sonra da ortaya çıkabilir. Bu durumda afetlerin sonucu toplumları doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilir. Örneğin yaşanan sel felaketi sırasında can kaybı olabilir ancak sel sonrası afetin getirdiği moloz, kum vb. maddeler bazı verimli alanları zamanla kullanılamayacak hale getirebilir.

Resim 1: Afet Türleri

JEOLJİK AFETLER	KLİMATİK AFETLER	BİYOLOJİK AFETLER	SOSYAL AFETLER	TEKNOLOJİK AFETLER
Deprem	Sıcak Dalgası	Erozyon	Yangınlar	Maden Kazaları
Heyelan	Soğuk Dalgası, Dolu, Kuraklık, Sel, Hortum, Yıldırım	Orman Yangınları	Savaşlar	Biyolojik, Nükleer, Kimyasal Silahlar ve Kazalar
Kaya Düşmesi	Kasırğa, Tipi, Çığ	Salgınlar	Terör Saldırıları	Sanayi Kazaları
Volkanik	Tayfun, Asit Yağmurları	Böcek İstilasası	Göçler	Ulaşım Kazaları
Patlamalar	Sis, Buzlanma			
Çamur Akıntıları	Siklonlar, Hava Kirliliği			
Tsunami	Orman Yangınları			
	Aşırı Kar Yağışları			

Kaynak: T.C. Ankara Valiliği İl Afet Acil Durum Müdürlüğü

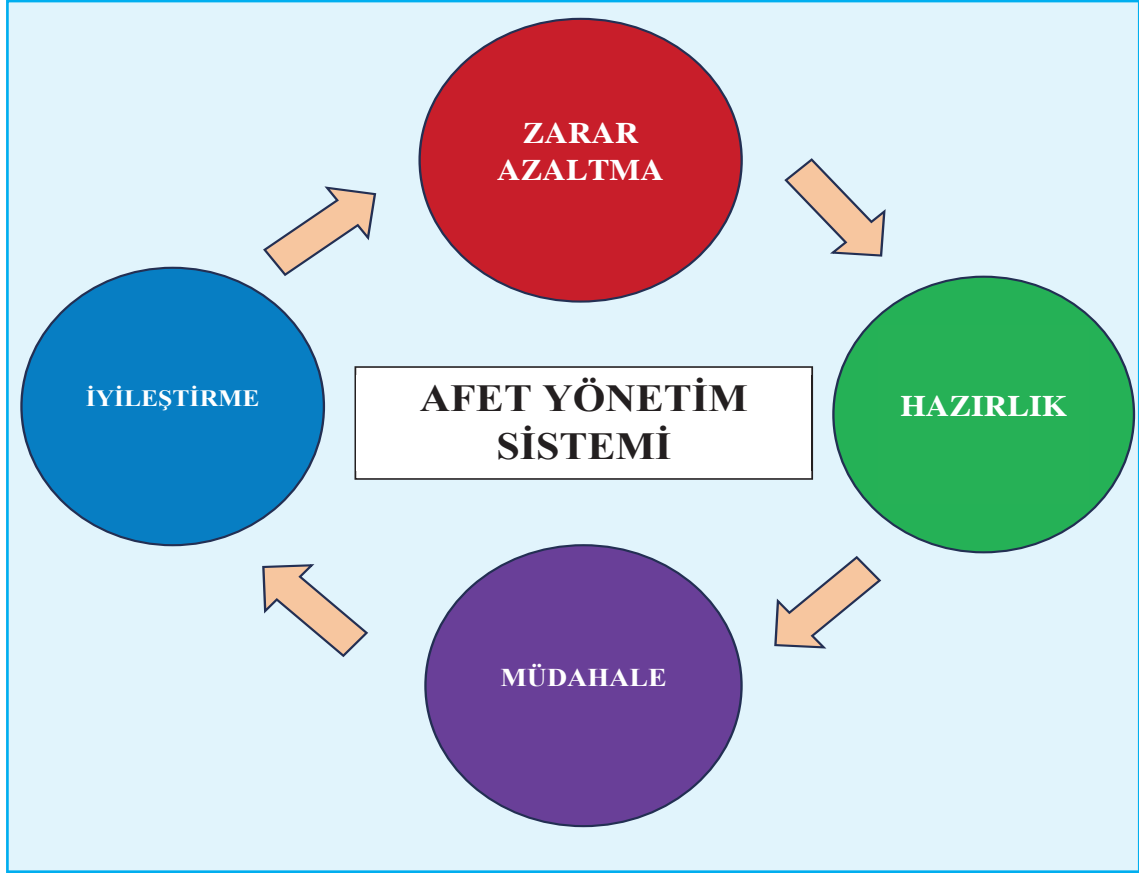
Aşırı Kar Yağışları

Şekilde gösterildiği gibi afet türlerinin birden fazla olması oluşturabileceği zararları da çeşitlendirmektedir. Bu doğrultuda tek bir stratejik yönetim planı oluşturmak çözüm olmayacaktır. Afetler kaynaklarına göre de türlere ayrılmaktadır. 31 çeşit doğal afetin 28 tanesi meteorolojik afetlerden oluşmaktadır.

Bu afetlerin kaynağı basınç, sıcaklık, yağış gibi atmosferik olaylardan oluşmaktadır. Jeolojik afetlerin kaynağı ise yer yüzeyinden ya da yer kabuğundaki hareketlenmelerden meydana gelmektedir. Sosyal afetler ise toplumlara etki eden ve insan kaynaklı afetlerdir. Teknolojik afetler ise insan kaynaklı olabileceği gibi nükleer, endüstriyel kazaları da içine alan bir afet türüdür (**AFAD, 2021**).

Afet yönetimi aşamaları zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamaları olmak üzere 4 başlıktan oluşmakta ve aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (*Kadıoğlu, 2008*).

Şekil 1: Afet Yönetimi Aşamaları

Zarar Azaltma Aşaması: Afetin riskinin belirlenerek önlenmesi veya ciddi kayıplar yaşanmaması adına gereken önlemlerin alındığı aşamadır. Toplumun afet riski konusunda bilgilendirilmesi, afet ile baş etme kapasitesinin geliştirilmesi ve afet öncesi sonrası uygulanan mevzuat ve kurumsal yapılanmanın geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi gibi faaliyetler bu aşamada planlanmaktadır.

Hazırlık Aşaması: Afet öncesi beklenen tehlikelere karşı planlama, mevcut kaynakların yönetimi, bireylerin bilgilendirilmesi ve müdahale edecek personele eğitim verilmesi gibi faaliyetleri kapsayan aşamadır.

Müdahale Aşaması: Afet yönetiminin en önemli aşaması olmakla beraber afetin meydana gelmesinden hemen sonra arama-kurtarma çalışmaları, ilk yardım, tıbbi müdahale, geçici barınma gibi ihtiyaçların en hızlı bir şekilde karşılandığı aşamadır.

İyileştirme Aşaması: Afetten etkilenen bölgede güvenli bir yaşam alanı ve normal sosyo-ekonomik şartlara dönülmesi için yapılan faaliyetleri içermektedir. Eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetlerin yeniden erişebilir olması, altyapı hizmetlerinin yeniden düzenlenmesi gibi uygulamaların yapıldığı

aşamadır. Nitekim afet yönetim sisteminde zarar azaltma aşaması olarak da değerlendirilmektedir.

Tüm tehlikelerin göz önünde bulundurulması, tüm evrelerin eksiksiz uygulanması, var olan kaynakların etkin kullanılması, birey ve kurumların yapılan faaliyetlere katılımlarının sağlanması ile başarılı modern ve bütünlük bir afet yönetim sistemi oluşturulabilir.

Afet yönetimi çok disiplinli bir yapıya sahiptir. Yerel yönetimler, güvenlik güçleri, meslek odaları, medya, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, devleti yöneten siyasi kurumlar, uluslararası kuruluşlar ve halk afet yönetiminde etkin rol oynayan aktörlerdir (*Işık vd., 2012*)

Toplumdaki her kesimin görevleri bulunmaktadır. Devlet kuruluşları ve gönüllü kuruluşların afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında koordineli bir şekilde çalışması önem arz etmektedir.

Sivil toplum örgütleri ve meslek odaları teknik becerilere sahip ve hızlı karar alabilen örgütlenmeler olup planlama sürecinde aktif olarak yer almaktadır. Afet planları içerisine eğitimler verilerek belgelendirilmeli, yetki ve sorumluluklar belirtilmelidir (*Işık, 2010*).

Afet yönetiminin önemi aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

- Can kaybını azaltma: Afet sırasında güvenlik sağlama ve can kaybını minimum düzeyde tutmak amaçlanmaktadır. Hızlı müdahale ve kurtarma çalışmaları ile sağlanmaktadır.
- **Mal kaybını en aza indirme:** Mal kaybını ve ekonomik zararı en aza indirmek koordineli bir hazırlık, acil durum planları ve risk azaltma stratejileri ile mümkündür.
- **Toplumun baş etme kapasitesini artırma:** Toplumların afete baş etme kapasitesi ancak iyi bir afet yönetimi ile sağlanabilir. Eğitim programları ile afetlere karşı hazırlık düzeyini arttırmak önem taşımaktadır.
- **Hızlı tepki ve kurtarma :** Afet yönetimi kurtarma ekiplerinin etkin bir şekilde eşgüdümlemesini sağlar. Afet sonrasında hayatta kalanları kurtarmak ve yardıma muhtaç bireylere yardımcı olmak önem arz etmektedir.
- **Uzun vadeli risk azaltma:** Oluşabilecek afetlere karşı risk azaltma stratejileri oluşturmak hedeflenir. Çevresel riskleri azaltmak ve altyapıyı güçlendirmek gibi önlemler ile sağlanabilir.
- **İş birliği ve koordinasyon:** Afet yönetiminde etkin rol oynayan tüm aktörleri iş birliğine ve koordinasyona teşvik etmektedir. Acil durumlarda var olan kaynakların etkin kullanılmasını sağlamaktadır (*Erkal ve Değerliyurt, 2009*).

Sonuç

Afet yönetimi, afet öncesinde bireylerin en az zararla ve kayıpla kurtulması için gereken tüm önlemlerin alınması, mümkün olan durumlarda önlenmesinde, mümkün olmayan hallerde ise arama, kurtarma, ilk yardım çalışmalarını koordineli bir şekilde yapılmasında, toplumun olaylardan minimum zarar ve kayıpla kurtulması için eğitim programları uygulanmasında ve toplumların dayanıklılığını artırmada kritik bir rol oynamaktadır.

Afet sonrasında ise ulaşım ve haber alma olanaklarını sağlamada, ilk yardım, arama kurtarma faaliyetlerini başlatmada, güvenlik önlemlerinin etkili bir şekilde alınmasında, bireylerin geçici barınma, yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının karşılanmasında ve oluşabilecek ikincil afetlerin önlenmesinde kritik rol oynamaktadır. İyi bir afet yönetimi, afetlerin olası yıkıcı etkilerini azaltma, kaynakları etkin kullanma, eğitim ve koordinasyon ile sağlanabilir. Sadece acil durumlarla baş edebilmek değil aynı zamanda uzun vadede risklerin azaltılmasındaki stratejik planları da içermektedir.

Böylece toplumların afetle başa çıkma kapasitesi artırılarak daha dirençli hale gelmeleri kolaylaşacaktır.

Kaynaklar

AFAD (2022). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>.

Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020). Afet Yönetimi ve Teknoloji. Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi İçinde, (Yaman M., Çakır E., Ed.), Nobel, Ankara, 163-174.

AFAD (2021). 17 Şubat 2021 tarihinde Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi Projesi. <https://www.afad.gov.tr/afet-yonetim-ve-karar-destek-sistemi-projesi-aydes21>.

Kadioğlu, M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri. Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, 1.

Işık, Ö., Aydınlioğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., & Ay, A. (2012). Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri. Okmeydanı Tıp Dergisi, 28(2), 82-123.

Işık Ö. (2010). Ülkemizde Afet Yönetim Sistemi İçinde Kriz Yönetimi ve Bileşenlerin Rollerini Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ulusal Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.57-73, Bolu.

Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de Afet Yönetimi. Doğu Coğrafya Dergisi, 14(22), 147-164.

KOOPERATİFLERDE YÖNETİM VE DENETİM KURULU ÜYELERİNİN İSTİFASI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa ¹ (**KoopK**) göre kooperatiflerin zorunlu organları; genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur (*denetçilerdir*). Yönetim kurulu, kooperatiflerin idare ve temsil organı organıdır. Yapı itibarıyla daimi, kanuni ve zorunlu bir kurul organı olan ve en az üç üyeden oluşması gereken yönetim kurulu, kooperatif ortakları arasından genel kurul tarafından en fazla dört yıl için seçilirler. Denetim kurulu da, ortaklar adına ve yönetim kurulundan bağımsız olarak kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını sürekli bir şekilde denetleyen organdır. Denetim kurulu üyeleri, genel kurulca denetleme organı olarak görev yapmak üzere en az bir kişi olarak ve en fazla dört yıl için seçilirler.²

Yönetim ve denetim kurulu üyeliği, belli hallerin varlığına bağlı olarak sona ermektedir. Söz konusu üyelik görevlerini sona erdiren sebeplerden birisi de istifadır. İstifa (*görevden çekilme*), yönetim veya denetim kurulu üyesinin bu doğrultudaki irade beyanının kooperatife ulaşması ile hüküm doğuran ve görev süresinin bitmesinden önce üyelik görevini sona erdiren tek taraflı bir hukuki işlemdir.

İşte bu çalışmada, kooperatiflerde yönetim ve denetim kurulu üyelerinin istifası detaylı olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

2. Yönetim Ve Denetim Kurulu Üyelerinin İstifa Hakkı

KoopK'da yönetim veya denetim kurulu üyelerinin istifasına dair bir hükme yer verilmemiştir. İlgili

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

- 1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- 2) Mustafa Yavuz, Kooperatiflerde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilebilmek İçin Gereken Şartlar, Karınca Dergisi, Aralık 2016, Y.83, S.960, s.20.

bakanlıklarca hazırlanan örnek sözleşmelerde ise hem yönetim hem de denetim kurulu üyelerinin istifa etmek suretiyle görevlerinden her zaman çekilebileceği hükme bağlanmıştır. Bunun yanında, kooperatif ile yönetim veya denetim kurulu üyeleri arasındaki ilişki akde dayanmakta ve kooperatifler ile bunlar arasındaki sözleşmelere 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda³ yer alan vekâlet hükümleri uygulanmaktadır. Anılan Kanunun 512. maddesi uyarınca vekâlet veren ve vekilin, sözleşmeyi tek taraflı olarak her zaman sona erdirmesi mümkündür. Bu durumda, istisna akdi ya da iş akdi gibi diğer sözleşmelerden farklı olarak, vekâlet akdinin feshi için feshi ihbar sürelerine uyulması ve önemli sebeplere dayanılması zorunlu değildir. O halde, Türk Borçlar Kanununa göre de kooperatif yönetim ve denetim kurulu üyeliğinden, haklı bir sebep bulunmaksızın ve bir sebep ortaya konulması şart olmaksızın her zaman tek taraflı irade beyanıyla istifa olunabilir.

İstifa, kooperatiflerde yönetim veya denetim kurulu üyeliğini hitama erdiren nedenlerden birisidir. Bu müessese, her yönetim ve denetim kurulu üyesinin sahip olduğu bireysel bir haktır. İstifa aynı zamanda tek taraflı bozucu yenilik doğuran haktır. Bahsi geçen üyelikler zorunlu bir vazife olmadığından ve hiç kimseye yönetim veya denetim kurullarında zorla görev yaptırılmayacağından istifa hakkının kullanımı engellenemez. Bu çerçevede, yönetim veya denetim kurulu üyeleri; anlaşamama, fikir ayrılığı ya da başka bir sebeple bu üyeliklerden her zaman istifa edebilir. İstifanın muhatabı ise yönetim veya denetim kurulu başkanıdır.

Diğer taraftan, kooperatiflerde yönetim kurulu üyeliğine tüzel kişiler de seçilebilmektedir. Bu durumda, gerçek kişiler gibi tüzel kişi yönetim kurulu üyeleri de, yetkili organının karar alması suretiyle üyelikten istifa edebilir. Lakin tüzel kişi olan yönetim kurulu üyesinin istifası ile tüzel kişiyi yönetim kurulunda temsil eden gerçek kişinin istifası birbirinden farklıdır. Malumları olduğu üzere, bir tüzel kişinin yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi durumunda, tüzel kişiyle birlikte, kendisi adına, tüzel kişice belirlenen, yalnızca bir gerçek kişi de ticaret siciline tescil ve ilan edilmekte, tüzel kişi adına yalnızca tescil edilmiş bu kişi yönetim kuruluna katılmaktadır. Bu doğrultuda, anılan gerçek kişi temsilci de görevinden her zaman istifa edebilir. Ancak gerçek kişinin istifası, yönetim kurulu üyeliğiyle ilgili değildir, dolayısıyla gerçek kişinin istifa etmiş olmasıyla yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi istifa etmiş sayılmaz. Keza yönetim kurulu üyesi gerçek kişi olmayıp, temsilcisi olduğu tüzel kişidir. Gerçek kişinin istifa etmesi durumunda yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi, aynı yöntemle tekrardan kendisini temsil edecek bir gerçek kişiyi daha tespit ederek kooperatife bildirir.

3. İstifanın Etkisi

İstifa, iç ilişkide, bu doğrultudaki irade beyanının kooperatife ulaşmasıyla birlikte hukuki netice doğurur. İstifa eden yönetim veya denetim kurulu üyesinin bahse konu sıfatları, istifa beyanının kooperatife ulaştığı tarihte sona erer. Dolayısıyla, istifa etmiş olan yönetim veya denetim kurulu üyesinin görev süresi, hemen sona ermekte, yedek üyenin göreve başlamasına kadar devam etmemektedir. Buna bağlı olarak, istifa eden yönetim veya denetim kurulu üyesi, istifasından sonraki iş ve işlemlerden ve varsa kamusal yükümlülüklerden mesul tutulamaz.

Öte yandan istifa, yönetim/denetim kurulu yahut genel kurulun tasdikine tabi değildir. Bir önceki bölümde belirtildiği üzere, vekâlet sözleşmesinde istifa hakkının kullanılması belli bir süreyle sınırlı olmadığı gibi mücbir bir sebebe dayanılması da şart değildir. Ayrıca istifanın belli bir kurulun tasdikine tabi olacağına ilişkin anasözleşmeye madde konulamayacağı gibi genel kurul tarafından da bu sonucu doğuracak bir karar alınamaz.

3) 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Dış ilişkide ise görünüşe güven ilkesi geçerlidir. Bu ilke uyarınca istifanın iyi niyetli üçüncü kişiler nezdinde sonuç doğurabilmesi için istifa kararının ticaret siciline tescil ve ilan olunması lazımdır.

Tescil ve ilan olunmadıkça istifa, üçüncü kişiler üzerinde tesir oluşturmaz. Zira yönetim kurulu üyeleri açısından **KoopK'nın 61. maddesinde, "kooperatif yönetim kurulunun, kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini ve imzalarını ticaret siciline bildireceği ve bu yetkiye dayanak olan kararları ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personele tasdik ettireceği"**, denetim kurulu üyeleri bakımından da aynı Kanunun 65. maddesinin son fıkrasında **"Yönetim kurulunun gecikmeksizin denetçileri ticaret siciline tescil ettireceği ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile internet sitesinde ilan ettireceği"** hükme bağlanmıştır.

Bu bağlamda kooperatif yönetim kurulu, yönetim veya denetim kurulu üyelerinin istifasını ticaret siciline bildirmek ve keyfiyeti tescil ve ilan ettirmekle yükümlüdür. Bu durum esasen ticaret hukukunda geçerli olan tescil edilmiş olgularda zuhur eden her türlü değişikliğin tescile tabi olması kuralının bir tezahürüdür.

Diğer taraftan Yargıtay bir kararında, **"yönetim kurulu üyeliğinden istifa eden davacının, kamu kurum ve kuruluşları tarafından istifaya rağmen kendisinin sorumlu tutulmaya devam edildiği, davacının şirkete/kooperatife ulaştırdığı istifasının şirket/kooperatif tarafından ilgili yerlere bildirilmediği, özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında mali yükümlülüğünün sona erdirilmesi bakımından davacının ilan yapılmasını talep etmekte hukuki menfaatinin kabulüyle uyumsuzluğun esası hakkında bir karar vermek gerekirken davanın reddinin doğru olmadığı ve kararın davacı yararına bozulması gerektiği"** belirtilmiştir.⁴

Bu bağlamda, istifanın tescil ettirilme görevi her ne kadar istifa etmiş olan yönetim veya denetim kurulu üyesine ait olmamakla birlikte, söz konusu karar uyarınca, istifası tescil olunmamış olan yönetim veya denetim kurulu üyeleri, keyfiyetin tescili için ticaret siciline müracaat edebilir ve başvurunun reddi durumunda mahkemede dava açabilir.

Son olarak ifade edelim ki, sicilin olumlu etkisi yalnızca hukuki işlemlerle ilgili borçlarda caridir. Bu doğrultuda, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya kanundan doğan (213 sayılı Vergi Usul Kanunu md. 10, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun mükerrer md. 35 veya 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu md. 88/20'deki gibi) borçların doğumunda sicilin olumlu etkisi rol oynamaz ve bundan dolayı bahsi geçen hususlarda istifa hükümleri, kooperatife ulaştığı tarihten itibaren sonuç doğurur.⁵

4. İstifanın Yöntemi

İstifanın şekline ilişkin olarak mevzuatta belli bir kural öngörülmemiştir. Bu kapsamda istifa, açık olabileceği gibi zımni şekilde de olabilir. Lakin ispat bakımından istifanın yazılı şekilde olması uygun olur.

İstifanın sonuç doğurabilmesi için kooperatife ulaşması şart olduğundan, bu konuda herhangi bir hukuki ihtilaf ve tereddüt yaşanmaması için istifaya dair beyanın, her durumda yazılı şekilde yapılması ve iadeli taahhütlü olarak ya da noter kanalıyla kooperatife tebliğ edilmesi tavsiye olunur. İstifanın, toplantı sırasında tutanağa yazılmak suretiyle yapılması durumunda ise bu tutanak istifa eden yönetim veya denetim kurulu üyesince de imzalanmalıdır.

4) Yargıtay 11. H.D. 'nin 10.10.2011 tarihli ve E.2010/1095, K. 2011/12434 sayılı kararı.

5) Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.405.

5. Uygun Olmayan Vakitte İstifa Eden Yönetim Ve Denetim Kurulu Üyesinin Sorumluluğu

Önceki bölümlerde açıklandığı üzere, kooperatif yönetim ve denetim kurulu üyeleri, kural olarak diledikleri zaman görevlerinden istifa edebilir. Hal böyle olmasına karşın istifa, kooperatifin zararına olacak bir vakitte yapılamaz. Nitekim yönetim ve denetim kurulu üyesi, uygun olmayan bir vakitte ve zamansız olarak istifa etmesi halinde kooperatifin bundan dolayı uğradığı zararları karşılamakla yükümlü hale gelir.

Öyle ki, Türk Borçlar Kanununun 512. maddesinde **“Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir.”** hükmüne yer verildikten sonra **“Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.”** denilmiştir. Bu durumda, yönetim ve denetim kurulu üyeleri istedikleri zaman istifa etme hakkına sahip olmakla birlikte, istifanın kooperatife zarara uğratmayacak şekilde münasip bir zamanda yapılması icap etmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu konuda almış olduğu 14.12.2011 tarihli ve E.2011/17-707 ve K.2011/769 sayılı kararda **“... Vekâlet sözleşmesi, her iki tarafça da, belirli bir neden gösterilmesine gerek olmaksızın, tek taraflı bir irade beyanıyla her zaman ortadan kaldırılabılır. Söz konusu irade beyanı, karşı tarafa ulaşmakla, geleceğe yönelik olarak hükümlerini hemen doğurur. Borçlar Kanununun azil veya istifa konusundaki bir irade bildirimine bağladığı tek sonuç, azil veya istifanın münasip olmayan bir zamanda gerçekleşmiş olması halinde, diğer tarafın bundan dolayı uğradığı zararı tazmin yükümlülüğüdür.”** denilmektedir. Dolayısıyla kooperatifin kendisi ile ortaklar ve belli durumlarda kooperatif alacaklıları, uğranılmış olan zararın karşılanması için vakitsiz istifa etmiş olan yönetim veya denetim kurulu üyeleri hakkında tazminat davası ikame edebilir.

Bu arada, KoopK'nın 62. maddesinde, **“yönetim kurulunun, kooperatif işleri ve yönetim için gereken titizliği göstereceği ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf edeceği”** belirtilmiştir. Bu çerçevede, bahse konu hüküm uyarınca da münasip olmayan bir vakitte istifa eden yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilir.

6. İstifa Eden Yönetim Ve Denetim Kurulu Üyeliklerinin Doldurulması

Bilindiği üzere kooperatiflerde yönetim veya denetim kurullarına seçilen üye sayısı kadar yedek üye seçilir.

KoopK ve örnek ana sözleşmelere göre;

- Yönetim kurulu üyeliğinin istifa sebebiyle boşalması halinde, aldıkları oy sırasına göre yönetim kurulunca yedek üyeler çağrılır. Oyların eşit olması halinde ise yönetim kurulu, eşit oy alanlar arasından birini yönetim kurulu üyeliğine atar. Bununla birlikte, yönetim kurulu toplantı nisabını kaybetmişse boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulunca ivedilikle yeteri kadar yedek üye çağrılır. Yedek üyelerle de yönetim kurulu tamamlanamadığı takdirde eğer yönetim kurulu toplantı yeter sayısını korumakta ise kanuni şartları haiz birini geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunar. Onaylanması halinde selefinin süresini tamamlar. Buna mukabil, yönetim

kurulu toplantı nisabının altına düşmüşse, denetim kurulunca seçimler yapılmak üzere genel kurul derhal toplantıya çağrılır.

- Denetim kurulu üyeliğinin istifa sebebiyle boşalması halinde ise mevcut üye veya üyeler (mevcut üye kalmamışsa yönetim kurulu), ayrılan üyelerin yerlerine en çok oy alan yedeklerini davet eder. Yedeklerle beraber üye sayısının genel kurulca belirlenen sayının altına düştüğü takdirde, mevcut üye veya üyeler ilk genel kurula kadar görev yapmak üzere şartları haiz kişileri denetim kurulu üyeliğine atar. Yedekler de dâhil hiçbir üye kalmamışsa yönetim kurulu tarafından denetçilerin seçilmesi amacıyla genel kurul derhal toplantıya davet edilir.

7. SONUÇ

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre yönetim kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetlerini yöneten ve onu temsil eden icra organı, denetim kurulu da genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eden murakabe organıdır. Kooperatiflerde yönetim ve denetim kurulu üyelikleri belli durumlarda sona ermekte olup, bu durumlardan birisi de yönetim veya denetim kurulu üyesinin görevinden istifasıdır.

Kooperatiflerde yönetim ve denetim kurulu üyeleri, her zaman ve bir sınırlamaya tabi olmaksızın görevlerinden istifa edebilir. İstifanın kabulü için yönetim/denetim kurulu veya genel kurulca bir karar alınması gerekli değildir. İstifa tek taraflı irade beyanı olup, bu doğrultudaki beyanın kooperatife ulaşmasıyla hukuki neticelerini doğurur. Yönetim kurulu üyeliğinden istifa edilmiş olmakla kanuni temsilcilik sıfatı da son bulur. İstifanın dış ilişkide iyi niyetli üçüncü kişiler bakımından etkili olabilmesi için ise ticaret siciline tescili gerekir. İstifa için belli bir şekil şartı bulunmamakla birlikte, ispat açısından bu işlemin yazılı olarak yapılması ve hatta istifayı içeren yazılı beyanın noter kanalıyla veya iadeli taahhütlü mektupla kooperatife gönderilmesi uygun olur.

Yönetim ve denetim kurulu üyelerinin kendi iradeleriyle her zaman istifa etmeleri mümkün ise de, uygun olmayan zamanda istifa edilmesi ve bundan dolayı kooperatifin zarara uğraması halinde ilgili üye, kooperatifin uğradığı zararı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca gidermekle yükümlüdür.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Mustafa Yavuz, Kooperatiflerde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilebilmek İçin Gereken Şartlar, Karınca Dergisi, Aralık 2016, Y.83, S.960.

Yargıtay 11. H.D.'nin 10.10.2011 tarihli ve E.2010/1095, K. 2011/12434 sayılı kararı.

ÖRGÜTSEL VE TÜKETİCİ SATIN ALMA DAVRANIŞLARI

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9289-5432>

Selen BİTKİN*

Giriş

Günümüz satış ve pazarlama anlayışı tüketicilerin ihtiyaç ve isteklerinin kültürel, sosyal, ekonomik bir çerçevede değerlendirilerek satın almalarını etkileyecek birçok strateji geliştirmeyi zorunlu kılmıştır. İşletmenin sürekliliği ve tüketici tatminini sağlamak, satın alma kararına etki eden faktörleri iyi bilmek ve tüketici satın alma karar sürecini iyi analiz edebilmekle mümkün olacaktır. Satın alma eylemini gerçekleştiren nihai tüketiciler ve örgütsel (*endüstriyel*) tüketiciler olmak üzere iki tür tüketici söz konusudur. Satın alma sürecinin her iki tüketici türü için benzer aşamalar olsa da örgütsel açıdan satın alma alıcıların rasyonel davranışları, alıcıların yüksek bilgi düzeyleri, kişisel satışın yaygın kullanımı, alımların doğrudan yapılması, uyulması gereken prosedürler, bireysel yerine grup olarak alım yapılması noktasında ayrılmaktadırlar.

Tüketici Kavramı

Tüketim, tüketici, tüketici davranışı gibi kavramlar günümüzün en önemli kavramları arasında yer almaktadır. Üretim ve tüketimin en son safhaya vardığı günümüzde, üretici ve ürün çeşitliliğinin artması rekabeti artırmış, firmalar kendi ürünlerinin satışını sağlamak için çeşitli yollar aramaya başlamışlardır (*Aslan, 2012; 13*).

Tüketim dediğimiz eylem tüketicilerin mal ve hizmetleri satın alma ve kullanmaya yönelmeyi ifade eder (*Aslan, 2012; 11*).

Yani gerçekte tüketim olgusundan çok tüketicinin ve hatta tüketicinin satın almaya ilişkin karar ve eylemlerini inceler. Bu bakımdan tüketici pazarlarını anlayabilmek ve değerlendirebilmek için tüketici davranışlarını etkileyen faktörlerin ve tüketici davranışlarının incelenmesi gerekir (*Türkay, 2011; 3*).

*İşletme Bilim Uzmanı, selenbitkin@gmail.com

“Tüketici” kavramı ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun madde: 3 tüketiciyi tanımlarken, bir mal ya da hizmeti, ticari ve mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan ya da yararlanan gerçek ya da tüzel kişi anlatımını kullanmıştır. Gerçek (*nihai*) tüketiciden söz edebilmek için satın alan kişinin gereksinim sahibi kişi olması önemli öğedir. “Tüketici” satın aldığı malı ya da hizmeti kendisi kullanan ve yeniden satarak kâr elde etmeyen ya da başka bir üretimde kullanmayan kişidir. Yani bu mal ticari bir etkinliğe konu olmamalıdır. Tüketici, malın ya da hizmetin ulaştığı son el olmalıdır (**Aslan, 2012; 14**).

Tüketiciler, kişisel ve ailevi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mal ve hizmetleri talep eden ve satın almaya yönelik nihai tüketiciler bir diğeri kişisel ve ailevi ihtiyaçları dışındaki amaçlarla mal ve hizmetleri talep eden ve satın alma yönelen endüstriyel (*örgütsel*) alıcı ve kullanıcılar göre iki gruba ayrılır (**Külter, 2004; 3**).

Her ikisinde de karar verenler insanlardır ancak karar vermede etkili olan faktörlerin farklılaşması nedeniyle satın alma davranışı da bu iki tüketici tipi için farklılık gösterecektir (**Altunışık vd., 2006; 66**).

Baktığımızda işletme faaliyetlerinin anlam kazanabilmesi ve başarı sağlamasından geçen yol tüketici ihtiyaçlarının belirlenmesi, tüketicilerin bölümlere ayrılması, yeni ürünlerin bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde konumlandırılması ve irtibata geçilen tüketiciyle bağın koparılması önlemek için tüketici davranışlarını çözümlenmek gerekmektedir (**Altunışık vd., 2006; 61**).

Tüketici bu süreç içinde mal ve hizmete neden ihtiyaç duyduğuna bu mal ve hizmeti ne zaman, nereden, nasıl, hangi ödeme koşullarında olacağına karar verir (**Külter, 2004; 1**).

Tüketici Satın Alma Davranışları

Bugün baktığımızda tüketiciler ve alıcılar açısından satın alma tutum ve davranışındaki farklılık kendini belirgin şekilde görmektedir.

Özellikle de son yıllarda nüfusun hızla artması, teknolojinin gelişmesi, kentleşme hareketleri, sosyo-kültürel faktörlerdeki değişimler, tüketici kitlesini ve tüketim hacmini arttırmakla beraber, tüketicilerin satın alma alışkanlıklarının tercihlerinin ve hayat tarzlarının değişmesine neden olmuştur (**Külter, 2004; 3**).

Dolayısıyla bu da tüketim kültürünün değişmesine neden olmuştur.

Dijital bir dünyanın var olmasıyla beraber bireyin yeme-içme, giyim, yaşam tarzı, iş yaşamı, eğlence alışkanlıkları tamamen kendini yeni alışkanlıklara bırakacaktır (**Aksu, 2018**).

Tüketim kültürü topluma her şeyin ötesinde tüketici olarak bütünleşmiş olan insanların kültürüdür. Tüketim kültürünün özellikleri, sadece ortaya çıktıkları ve çağdaş yaşamın diğer yönlerine dağıldıkları piyasanın mantığı ile anlaşılabilir.

Modern insana önerilen temel iktisadi imaj anlayışı üreticinin aksine tüketicidir bu da bize gösteriyor ki piyasa temelli evrenin merkezinde tüketici yer almaktadır. Üreticiyi tüketicinin tercihlerine zorlayan da tüketim kültürüdür. Bu piyasa temelli evrende başarı veya başarısızlık bütünüyle rekabetçi üreticilerin, tüketicilerin tercihlerini tahmin edip etmemelerine bağlıdır (**Penpece, 2006; 26**).

Satın alma davranışları tüketicini kişisel olarak ihtiyaçlarının ve güdülerinin, öğrenme sürecinin, algılamalarının, tutum ve inançlarının etkisiyle ortaya çıktığı davranışların bütünüdür. Davranışları

şekillenmesinde kişinin üyesi olduğu toplumun kültür, sosyal sınıf, referans grubu ve aile gibi sosyal-kültürel faktörlerin etkisiyle oldukça fazladır (**Türkay, 2011; 7**).

Altunışık ve diğerleri (2006; 66)' ne göre davranışlar zihinsel faaliyetlerin fiillere yansımalarıdır. Kişinin çevreyle etkileşim süreci olarak tanımlanabilen insan davranışı aslında bir ölçüde tüketici davranışının da temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla pazarlamanın temel konularından olan tüketici davranışları satın alma bağlamında insan davranışlarıyla ilgilenmektedir (**Azizağaoğlu, 2010; 10**).

Tüketicilerin tercihlerini ve isteklerini anlamının tek yolu onların davranışlarına bakarak çıkarsama yapmak ve bu çıkarsamalardan yola çıkarak bir görünüm elde etmektir. Bunu yapabilmek için ise öncelikle “davranış” ve “tüketici davranışı” kavramlarının ne olduğunu sorgulamak gerekmektedir (**Aslan, 2012; 16**).

Tüketici davranışı, kişinin özellikle ekonomik ürünleri ve hizmetleri satın alma ve kullanmadaki kararları ve bunlarla ilgili faaliyetleri zihinsel ve fiziksel nitelikte tüketicilerin zaman, enerji ve para gibi kısıtlı kaynakların tüketimine yönelik aşamaları incelemeye çalışır (**Külter, 2004; 6**).

Tüketici topladığı ve hatırladığı bildiler ile birbirleriyle rakip olan birkaç ürün seçeneğini değerlendirmeye alır (**Bylthe, 2001; 43**).

Daha sonra ise ihtiyacını karşılayabilecek alternatifler belirlendikten sonra değerlendirmedeki amaç o an için alternatiflerden hangisinin tüketicinin ihtiyacını diğerine oranla daha avantajlı karşılayabileceğini tespit etmektir (**Altunışık vd., 2006; 62**).

Satın alma aşamasında ise tüketici arzuladığı markayı belirler ve güven duyduğu mağazayı ve uygun ödeme yöntemini seçer. Satın alma sonrası değerlendirme aşamasında, tüketici ürünün satın alınmasının başarılı mı başarısız mı olduğuna karar verir. Son olarak ele alınacak vazgeçme aşaması, tüketicinin ürünü kullandıktan sonra elden çıkarmasını inceler (**Bylthe, 2001; 43-47**).

Bylthe (2001; 50) 'e göre ile satın alma kararını etkileyen üç tür incelenebilir. Bunlar;

- Kişisel faktörler; karar verme sürecini etkileyen tüketiciler özellikleridir.
- Psikolojik faktörler; tüketicinin zihinsel sürecinin unsurlarıdır.
- Sosyal faktörler; karar vermeyi etkileyen aile arkadaş etkileridir.

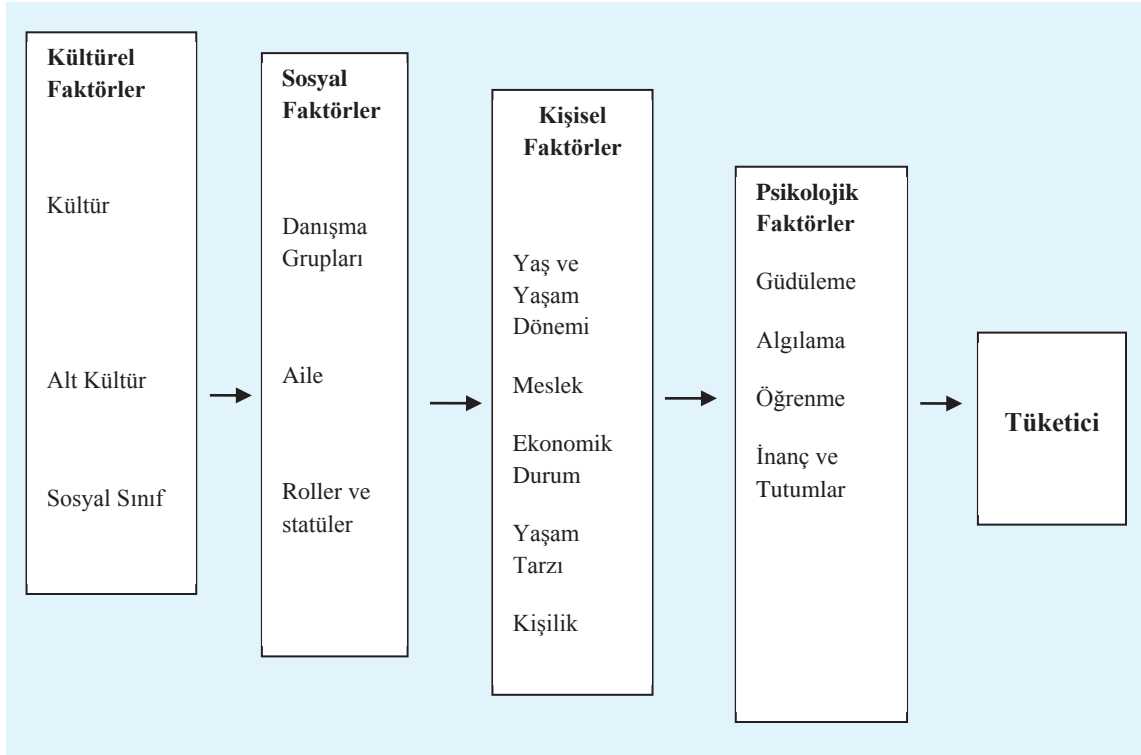
Tüketici davranışları ve tüketici davranışlarını etkileyen faktörler; pazarlama faaliyetlerini ve satış arttırıcı çabalara yön veren başlıca faktörlerdir. Bir mal veya hizmeti tüketicinin emrine sunmak için, tüketiciyi etkileyebilen faktörleri göz önünde bulundurmak, satın alma kararına etki eden faktörleri iyi bilmek ve tüketici satın alma karar sürecini doğru bir analitik süreçten geçirmek hem işletmenin sürekliliği hem de tüketicilerin tatmininde büyük rol oynar (**Kızılaslan ve Kızılaslan, 2008; 68**).

Ayrıca, işletmelerin marka çalışmaları da bu davranışları büyük oranda etkilemekte ve yönlendirmektedir (**Türkay, 2011; 7**).

Deneyim kazanma bugün tüketicinin satın alma davranışında en önemli belirleyici unsurdur. Dolayısıyla işletmeler deneyimi bizzat yaşatacak gerekli faaliyetlere yatırım yapmalıdır.

Deneyimin rekabet açısından önemli bir unsur olduğu unutulmamalıdır. Çünkü deneyim yinelenmesi

ve benzerinin olması zor bir kavramdır. Çünkü kurulacak duygusal bağ stratejik mesajların çok çok önüne geçmektedir. Dolayısıyla olumlu sonuçlar doğuracağı gibi aksi de gerçekleşebilir. Bu noktada işletme özenli, dikkatli ve elbette öngörülü olmak zorundadır (*Dirsehan, 2012: 6-7*).

Şekil: Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörler (Sarıışık, 2010; 38)

Örgütsel (Endüstriyel) Tüketici Satın Alma Davranışı

Çağdaş pazarlamada “işletme” veya “firma” kavramı, yerini “örgüt”, “kurum” ve “kuruluş” gibi kavramlara bırakmıştır. Çünkü artık pazarlama tüm örgüt türlerinde uygulanmaktadır. Örgüt ve kuruluşlara satış yapan işletmeler bu alıcıların gereksinimleri, kaynakları, politikaları ve satın alma yöntem ve formalitelerini iyi değerlendirmeye çalışmalıdırlar. Ve baktığımızda örgütler, hammadde, mamul parçalar, aksesuar, donanım, malzeme, montaj, işletme servisleri gibi endüstriyel, kurumsal vb. ürün ve hizmetler bakımından büyük bir pazar oluştururlar (*Taşova, 2007; 34*).

Örgüt Kavramı

Endüstriyel satın alıcılar, örgütlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için satın almayı gerçekleştirirler. Ancak onların da kişisel ihtiyaçlarının var olduğu açıktır. Bu ihtiyaçlar; prestij ihtiyacı, kariyer güvenliği, arkadaşlık, sosyal ihtiyaç ve iyi pazarlıktan elde edilen tatmin ya da kişilik, tutumlar ve inançlar türlerinde olabilmektedir. Endüstriyel satın alma görevi yeni bir görev olabilir ve bu durumda satın alıcı kendini yoğun bir problem çözme davranışına uyum sağlamaya hazırlamaktadır (*Bylthe, 2001; 57-58*).

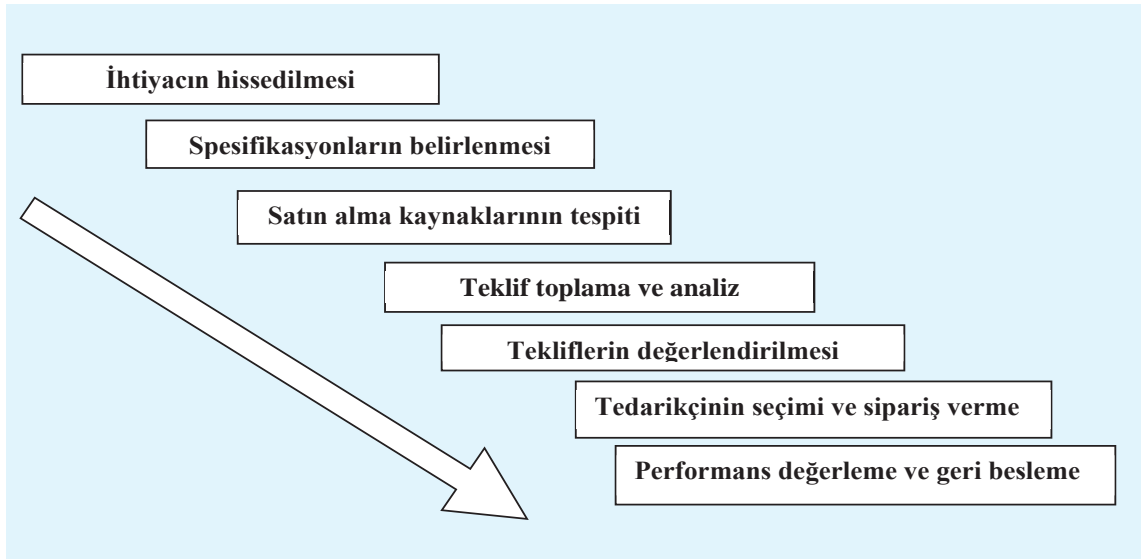
Örgütsel satın alma da, resmi örgütlerin gereksinim duydukları ürün ve hizmetleri ve bunların

marka ve tedarik kaynaklarını belirleyip, değerlendirerek aralarında seçim yapma sürecini ifade eder. Örgütsel satın alma, şirketler, sağlık ve eğitim kurumları gibi resmi örgütlerin; müşterilerine pazarlayacakları mal ve hizmetleri üretebilmek için gerekli olan bileşenlerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve satın alınması için alternatif teklif ve satıcılar arasında seçim yapılması gibi işlemlerin yer aldığı süreç şeklinde tanımlanabilir. Böylece örgütsel satın alma, hane halkı seviyesi dışındaki tüm pazarlama kanalları içindeki bütün hareketleri içerir (*Taşova, 2007; 34-35*).

Endüstriyel tüketiciler nihai tüketicilere göre daha rasyonel davranırlar. Endüstriyel alıcıların niteliği yine alıcıların bölgelere göre dağılışı, talebinin elastik talep olması, talebin dalgalanması, alıcıların yüksek bilgi düzeyleri, kişisel satışın yaygın kullanımı, alımların doğrudan yapılması, karşılıklı alışveriş ilkesi, bireysel yerine grup olarak alım yapılması bunun da satın alma davranışına ekonomik bir nitelik taşımasıdır (*Baştuğ ve Deveci, 2013;79*).

Nihai tüketim için satın almaya karşılık daha uzun bir zaman süreci içinde gerçekleşir ve tüketiciler endüstriyel malların özelliklerini daha iyi bilirler. Satın alma kararlarına baktığımızda ekonomik gelişmeler, talep düzeyleri, rekabet ve teknoloji çevresi oldukça etkilemektedir. Örgütsel satın almada izledikleri satın almada karar aşaması şu şekildedir (*Altunışık vd., 2006; 76-77*);

Örgütsel Satın Almada Karar Aşamaları

Şekil: Örgütsel Satın Almada Karar Aşamaları (*Altunışık ve diğerleri, 2006; 78*)

Satın alma için öncelikle bir ihtiyacın duygusal olarak hissedilmesi gerekir. Söz konusu ihtiyacı karşılayacak ürünün özelliklerinin neler olduğu belirlenir.

Bu çok teknik personel tarafından yapılır. İhtiyacı karşılayacak mal ya da hizmetlerin pazarda varlığı ve satıcı firmalardan tekliflerin alınması örgütsel tüketicilerin satın alma önce alternatiflerin değerlendirilmesinde olduğu gibi satın almanın temel aşamalarındandır.

Toplanan teklifler birbirleriyle karşılaştırılarak örgüt için iyi olduğu düşünülen çözüme karar verilir (*Altunışık vd., 2006; 78*).

Sonuç

Günümüzde çeşitlilik, kalite, hızlı ulaştırma ve aynı zamanda uygun fiyata sunma rekabetin temel yapı taşlarıdır. İşletmeler, hiçbir gelişmeyi değişimi göz ardı etmeden değişimlere ayak uydurması gerekmektedir. Mevcut ve potansiyel tüketicilerinin nasıl bir satın alma davranışı sergilediğini gözlemleyerek, bir sonuca ulaşmak ona göre bir strateji geliştirilmelidir (*Akat vd., 2006, 14*).

Günümüzün artan rekabet koşullarında işletmelerin kendilerine iyi bir konumda faaliyet göstermek istiyorsa ilk şart; hedef kitle olan tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını tahmin edebilecek araştırmalar yapmaktır (*Türkay, 2011; 110*).

Burada teknolojinin devreye girmesi araştırma ve faaliyette hız kazandıracak işletmeleri bulunduğu noktadan bir üst safhaya taşıyacaktır. Bugün BIG DATA dediğimiz sistem bilgi havuzundan doğru ve isabetli yararlanmak analizler için gerekli bilgileri gerekli zamanda kullanmayla amaca ulaştıracaktır. Böylece ekonomik büyüme, pazarın ihtiyacını karşılamanın yanında kimlik ve imaj kavramları işletmelerin devamlılığı açısından önemli bir faktör olacaktır.

Tüketicinin değişken ve karmaşık istek, arzu ve beklentileri izledikleri satın alma davranışlarına da yansımaktadır. Gerek nihai tüketici için gerek örgüt için satın alma bir süreçtir ve bu süreç aşamalı bir şekilde ilerlemektedir. Bu aşamalar işletmelerin endüstriyel tüketici özellikleri ve davranışları açısından değerlendirilmeli, iyi analiz edilmeli ve titizlikle yürütülmesi gereken bir süreçtir. Dijital dönüşüm zaman içinde iş değeri katmaya devam ettikçe rekabetin gerisinde kalan işletmelerle arasındaki performans farkı giderek artacaktır. Özellikle pandemi dolayısıyla tüketici satın alma davranışlarında değişiklikler yaşanmıştır. E-ticarete daha çok önem verilmesi birçok firmayı sanal mağazacılığa yönlendirmiştir. Dolayısıyla bu ortamdaki yoğunluğun artması işletmelerin online reklamlara yapacağı yatırımların ilerleyen zamanda işletmeler arasındaki farkın giderek büyük boşluğa dönüştürme ihtimali de yükseltecektir.

Kaynakça

Akat, Ö., Taşkın, Ç., Özdemir, A., (2006), Uluslararası Alışveriş Merkezi Tüketicilerinin Satın Alma Davranışı: Bursa İlinde Bir Uygulama, Sosyal Bilimler Dergisi.

Aksu H., (2018), Dijitopya Dijital Dönüşüm Yolculuk Rehberi, İstanbul: Pusula 20 Teknoloji ve Yayıncılık.

Altunışık, R., Özdemir, Ş., Torlak, Ö., (2006), Modern Pazarlama, Değişim Yayınları, İstanbul.

Aslan, V., (2012), Reklam İletilerinde Tüketici Davranışlarını Belirleyen Psikolojik Etmenler: Üniversitelerin Gazete Reklamları Uygulama Örneği,

Azizağaoğlu, A., (2010), Sembolik Tüketim: Ürünlerin Sembolik Özelliklerinin Satın Alma Davranışı Üzerine Etkileri, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Baştuğ, S., Deveci, D. A., (2013), Endüstriyel Satın Alma Davranışı: Gemi Kiralama Çarter Hizmetlerine Özgü Bir Endüstriyel Satın Alma Modeli Önerisi, Beykoz Akademi Dergisi, 1(2), 77-102.

Bylthe, J., (2001), Pazarlama İlkeleri, Çev., Yavuz Odabaşı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.

Dirsehan, T., (2012), Müşteri Deneyimi Tasarımı ve Yönetimi, İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Kızılaslan, N., Kızılaslan, H., (2008), Tüketicilerin Satın Aldıkları Gıda Maddeleri İle İlgili Bilgi Düzeyleri Ve Tutumları (Tokat İli Örneği), U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt 22, Sayı 2.

Külter, B., (2004), Tüketicinin Satın Alma Davranışını Etkileyen Faktör Olarak Meslek Gruplarının Bazı Dayanımlı Tüketim Malı Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Penpece, D., (2006), Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 27-28.

Sarıışık, M., (2010), Tüketicilerin Dokunma İhtiyacı Düzeyinin Algılanan Kalite, Tutum ve Satın Alma Niyetindeki Farklılaşmaya Etkisi, Ünal Aysal Tez Değerlendirme Yarışması 2010/6, İstanbul.

Taşova, E., (2007), Örgütsel Satın Alma Davranışları İçerisinde Endüstriyel Satın Almaların İncelenmesi Arçelik Örneği, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kocaeli.

Türkay, A., (2011), Satın Alma Davranışları Açısından Üniversite Öğrencileri Arasında Marka Bağımlılığının Önemi: Batı Akdeniz Üniversitesi Üzerinde Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta.

TARIMSAL ÜRETİMİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ HAKKINDA GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat
SADIOĞLU*

Giriş

Çiftçilik, sebzeçilik, meyvecilik ve hayvancılık faaliyetlerinin hepsi tarımsal(zirai) faaliyetler olarak isimlendirilir. Tarih öncesi zamanlardan beri insanlar, beslenme gereksinimi karşılamak için tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sürdürmektedir. Son zamanlarda ise sağlıklı ve doğal beslenme önem kazandığı için organik beslenmeye dayalı tarım faaliyetleri önem kazanmıştır.

Resim 1: Tarımsal üretim kısaca; insan besini olabilecek ve ekonomik değeri olan her türlü bitkisel-hayvansal ürünün bakım, besleme, yetiştirme, koruma ve mekanizasyon faaliyetlerinin tamamı ile durgun sularda veya özel alanlarda yapılan balıkçılık faaliyetlerinin tümüdür.

*Araştırmacı Yazar (47vedatsadi@gmail.com)

Tarımsal üretim, başta tahıllar ve çeşitli sebze-meyve türleri olmak üzere mal elde etmek için arazinin kullanılmasının sonucudur.

Başka bir deyişle, tarımsal üretim, tarlada ekim ve hasadın meyvesidir. Bu, her şeyden önce ve ilk olarak, insan tüketimine yönelik yenebilir mallar elde etmek için olsa da, katma değer sağlayan bir endüstri için de kullanılır. İkincisine bir örnek, tekstil sektörüne satılan pamuktur, ketendir.

Tarım, kişilerin toprağı işleyerek ekme ve dikme yoluyla topraktan ürün elde edilmesidir. Tarımsal üretim insanların belirli ihtiyaçlarını karşılar.

Bu ihtiyaçlar; beslenme, ekonomik faaliyetler (*yani tarım yaparak para kazanma*), giyinme, sağlık, barınma vb.dir. Tarımsal üretimin özelliklerinden biri, iklim faktörüne büyük ölçüde bağımlı olmasıdır.

Bu nedenle, şiddetli bir kuraklık durumunda, geniş ekin alanları bozulabilir. Bunun anlamı, bu tür faaliyetlerin yüksek risk içerdiğidir.

Bu nedenle çiftçiler genellikle kredi kuruluşlarından finansman sağlamada güçlüklerle karşılaşmaktadır. Buna ekin üretiminin genellikle sabit olmadığı gerçeğini de eklemeliyiz. Yani hasat normalde sadece belirli aylarda gerçekleşir.

Türkiye’de Tarımsal Üretimin Dünü Ve Bugünü

Türkiye’de tarımsal üretimin artırılması için ihmal edilen sektörel planlamanın önemine dikkat çekmektir. Bugüne kadar tüm hükümetler, ülkemizin gıda ihtiyacını kendi kendine karşılamasını hedeflemiştir. Atatürk döneminde ekonomi, yokluk ve zorluklar içinde tarımsal ağırlıklı idi.

1923’te İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar ile tarımsal üretim için bir yol haritası çizilmiştir. 1938-1950 dönemi tarımsal devletçilik ile geçerken Çiftçiyi Topraklandırma Yasası çıkarılmıştır.

Liberal 1950-1960 döneminde Marshall Yardımı kapsamında traktör ithalatı sayesinde tarımsal üretim görece artmaya başlamıştır.

1960-1980 planlı kalkınma döneminde tarımsal üretimde beş yıllık planlamalar esas alınarak ithal ikameci sanayileşmeye geçilmiştir. Tarımda kendi kendine yeterlilik belirli ölçüde sağlanmaya çalışılmıştır.

1980’de 24 Ocak Liberal İstikrar Kararları ile serbest piyasa düzenine geçilmiş ve tarım sektöründe ihracata dayalı büyüme politikaları uygulanmaya başlanmıştır.

Ondan sonra da beş yıllık kalkınma planlamaları yapılmaya, fakat tarımda biçimsel olarak planlanmaya devam edilmiştir.

Gelinen süreçte tarımın dış dünyaya açılması sonucunda ithalatçılık artmış, tarımsal kamu işletmeleri özelleştirilmiş ve yerli üreticiler dış rekabetten korunamamıştır. Türkiye verimli topraklara ve girişimci çiftçilere sahip olmasına rağmen dışa bağımlı ve zayıf bir tarım ülkesi haline gelmiştir.

Bu makroekonomik sorunu çözenin yollarından biri etkili bir tarımsal planlama stratejisini uygulamaktır. Bu strateji bağlamında, tarım sektörüne verimli üretimi artıracak teşvikler verilmeli, ithalat eğilimi sınırlandırılmalı, yaşamsal önem taşıyan tarımsal kamu işletmeleri yeniden yapılandırılmalıdır. Böylece yerli üretim ve ucuz tüketim artarken tarımsal ithalata bağlı cari açık da azalabilecektir.

Tarımsal Üretim Nasıl Yapılır?

Tarım, kişilerin toprağı işleyerek ekme ve dikme yoluyla topraktan ürün elde edilmesidir. Tarımsal üretim, insanların belirli ihtiyaçlarını karşılar. Bu ihtiyaçlar; beslenme, ekonomik faaliyetler (yani tarım yaparak para kazanma), giyinme, sağlık, barınma vb.dir. Tarımsal üretim, başta tahıllar ve çeşitli sebze-meyve türleri olmak üzere mal elde etmek için arazinin kullanılmasının bir sonucudur.

Başka bir deyişle tarımsal üretim, tarlada ekim ve hasadın meyvesidir. Bu, her şeyden önce ve ilk olarak, insan tüketimine yönelik yenilebilir mallar elde etmek için olsa da, katma değer sağlayan bir endüstri için de kullanılır. İkincisine bir örnek, tekstil sektörüne satılan pamuktur, ketendir.

Tarımsal üretim ve iklim faktörü

Tarımsal üretimin özelliklerinden biri, iklim faktörüne büyük ölçüde bağımlı olmasıdır. Bu nedenle, şiddetli bir kuraklık durumunda, geniş ekim alanları bozulabilir. Bunun anlamı, bu tür faaliyetlerin yüksek risk içerdiğidir. Bu nedenle çiftçiler genellikle kredi kuruluşlarından finansman sağlamada güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Buna, ekin üretiminin genellikle sabit olmadığı gerçeğini de eklemeliyiz. Yani hasat, normalde sadece belirli aylarda gerçekleşir. Bu, finansal planlama için bir zorluk anlamına gelir, çünkü şirketler veya çiftçiler mahsullerini çeşitlendirmedikçe, gelir elde etmediği yıl boyunca tasarruflarını sürdürmek zorunda kalacaktır.

Yaşam alanlarımızı esir alan aşırı iklim olayları; kontrol edilemeyen yangınlar; tarımı, hayvancılığı, gündelik yaşamımızı etkileyen kuraklık; küresel ölçekte giderek derinleşen iklim krizi ve iklim krizinin tetiklediği sağlık sorunları, göç dalgaları, adaletsizlikler, ekosistem tahribatı, eriyen buzullar, yükselen denizler... vb. olumsuzluklar, tarımsal üretimi ve güvenli gıdaya erişimi zorlaştırmaktadır.

Tarımsal üretim türleri

Tarımsal üretim aşağıdaki gibi farklı şekillerde sınıflandırılabilir:

Suya bağımlılıklarına göre:

- Sulama olmadan: Yağış ve toprak altı suyuna bağılıdır.
- Sulama: Yağmurlardan, nehirlerden veya diğer su kaynaklarından gelen suları yönlendiren yapay bir sulama sistemi kurulur.

Üretim büyüklüğüne göre:

- Geçim: Öz tüketime yöneliktir ve küçük alanlarda geliştirilir.
- Endüstriyel: Hasat, piyasada ticarileştirme amaçlıdır. Büyük üretim hacimleri ile karakterizedir.

Performans hedeflerine göre:

- Yoğun: Küçük alanlarda büyük hacimlerde üretim elde etmeyi amaçlar. Genellikle tek bir ürüne odaklanılır.

- Kapsamlı: Geniş arazilerde, yoğun tarımda olduğu kadar hektar başına kaynak kullanılmadan ekim geliştirilir.

Yönteme göre:

- Geleneksel: Nesilden nesile aktarılan teknikler kırsal çevrede kullanılır.
- Endüstriyel: Bilgi ve teknolojiyi uygulamak, daha üretken yöntemler geliştirmek için inovasyondan yararlanmakla karakterizedir.

Resim 2: Tarımsal üretimde temel amaç, ülke tarımındaki kalite ve verimliliği artırmaktır. Ayrıca bilinçli tarım uygulamaları ve yenilikçi ürünlerle tarım sektörüne değer katmaktır.

Organik tarımın faydaları:

- Geniş alanlardaki toprak erozyonunu azaltarak, tarımın en önemli kaynağı olan toprak ve gübreyi korur.
- Su kaynaklarını ve toprağı koruyarak uygun toprak işleme metotları ile verimliliği artırır.
- Gübrenin verimi çok fazla olduğundan çiftçilere daha uzun süre kullanma olanağı verir.
- Çevre dostu olarak bilinen organik tarım, doğal yaşamı koruduğı gibi otlanma için gerekli meraları da korur.
- Zararlı böcek ilaçları ya da yapay çimlendirici veya büyütücüler eklenmediğı için organik tarımla üretilen gıda ve ürünlerin besin değerleri korunur.

Resim 3: Organik tarım, insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyen ve üretimde kimyasal girdi kullanılmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimidir

- Organik tarım alanlarında otlanan inekler, hastalıklara karşı daha dayanıklıdır ve daha fazla süt verir.
- Organik tarım, var olan çeşitliliği ve yok olmakta olan tohumları korur.
- Sağlık problemlerini önemli derecede azaltır.

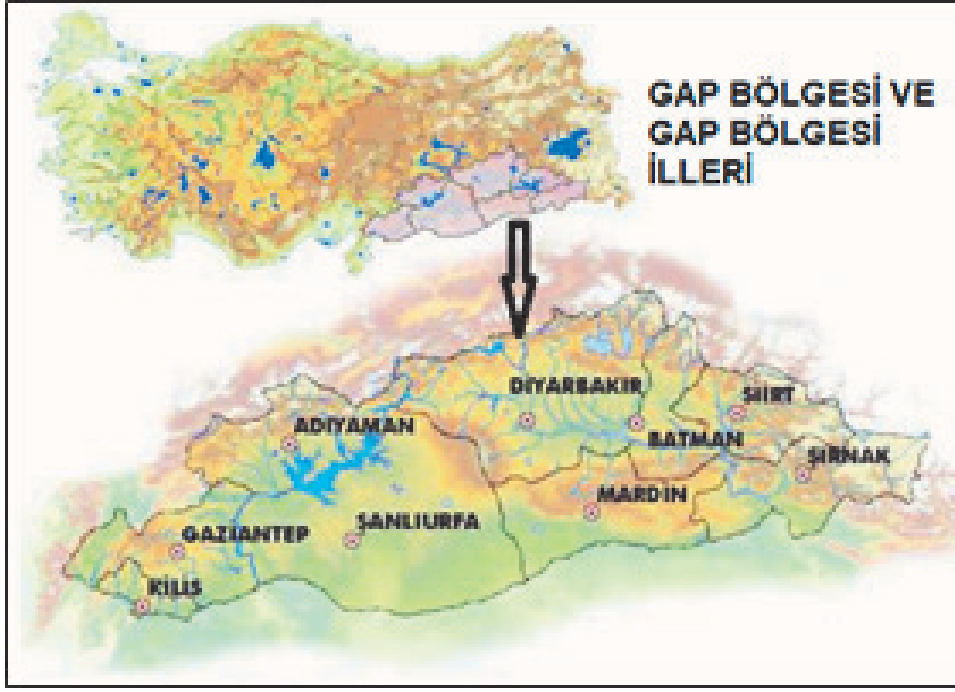
Güneydoğu Anadolu Projesi (Gap)

Ülkemizin yedi coğrafi bölgesinden biri olan Güneydoğu Anadolu bölgesindeki illeri kapsamaktadır. Bu iller; Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak'tır. Bölgenin yüzölçümü 75 308 km² olup Türkiye yüzölçümünün % 9.7'sini oluşturmaktadır.

Temel hedefi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi halkının gelir düzeyi ve hayat standardını yükselterek, bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkanlarını artırarak, sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak olan GAP, çok sektörlü, entegre ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile ele alınan bir bölgesel kalkınma projesidir.

GAP Projesi, gelecek kuşaklar için kendilerini geliştirebilecekleri bir ortam yaratılmasını amaçlayan sürdürülebilir insani kalkınma felsefesi üzerine kurulmuştur. Kalkınmada adalet, katılımcılık, çevre korunması, istihdam, mekansal planlama ve alt yapı geliştirilmesi GAP'ın temel stratejileridir.

Resim 4: GAP Bölgesi zengin toprak ve su kaynaklarına sahiptir. Türkiye’de ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon ha arazinin 2,1 milyon ha’ı (% 25) bu bölgededir. Fırat ve Dicle nehirlerinin Türkiye sınırları dahilindeki ortalama su potansiyeli yılda 52,9 milyar m³ olup, ülke toplam potansiyelinin % 28’ini oluşturmaktadır.

Türkiye’de Tarımsal Üretimdeki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri

- Halkın ucuz ve sağlıklı gıdaya ulaşması ancak çiftçinin desteklenmesi, tarımsal altyapı sorunlarının çözülmesi ve kooperatiflerle mümkündür. Ülkemizde zaman geçirilmeden tarımsal kalkınma seferberliği başlatılmalıdır.
- Kamuda ve özel sektörde tarımsal kalkınmayı gerçekleştirecek olan Ziraat Mühendislerinin bilgi ve becerileriyle sahada yer almasını sağlayacak yasal düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.
- Günümüzde ziraat fakültelerinde uygulanan eğitim programları tarım sektörünün ve dünyada değişen teknolojik ihtiyaçları karşılayacak şekilde olmalıdır. Son yıllarda birçok fakültemizde, tercih edilmeme nedeniyle bazı bölümler kapatılma durumunda kalmıştır. Bu nedenle ülkemizdeki tarımsal eğitim programlarının yeniden planlanarak, Ziraat Fakültelerinin tercih edilen eğitim kurumları haline getirilmesi gerekmektedir.
- Tarım sektörünün can damarı olan Ziraat Mühendisleri, ülke tarımının içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan doğrudan etkilenmektedir. Birçok ziraat mühendisi iş

ararken, iş yeri sahibi olanlar mevcut konumunu koruyabilmenin uğraşı içindedir.

- Kamu yönetimi, tarımın yapısal sorunları büyürken, tarımsal girdi zincirinin ana unsuru olan zirai ilaç ve gübre bayilerimizi sürekli değişen yönetmeliklerle çalışamaz hale getirmektedir.
- Samsun ilinin toprağını değerli kılan iklimdir. Samsun ili Bafra, Çarşamba ve Vezirköprü ovalarıyla topraklarında 12 ay tarım yapılabilen nadir illerimiz arasında yer almaktadır. Bu kıymetli ovalarımız koruma altına alınmış olmasına rağmen tarım dışı kullanıma açılmaktadır. Bu toprakların “kamu yararı” bahanesiyle tarım dışı kullanımlara açılmaması gerekmektedir.

Resim 5: 21 Ocak 2017 tarih ve 29955 sayılı mükerrer Resmi Gazetede, Bafra, Çarşamba ve Vezirköprü ovalarının da içinde bulunduğu 49 ilde 141 adet ova ‘büyük ova koruma alanı’ olarak ilan edildi.

Sonuç Ve Öneriler

Ulu önder Atatürk, Cumhuriyetin kuruluşu sonrası kalkınmanın ancak tarım ile gerçekleşebileceğini öngördüğü için o dönemde şu açıklamayı yapmıştır: **“Milli ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz.”** Atatürk’ün direktifiyle Ankara’da ‘Ziraat Yüksek Mektebi’ açılmıştır. Ayrıca, 1933 yılında Türkiye tarımının geliştirilmesi için ‘Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’ faaliyete geçmiştir. Atatürk, tarımda ilk kooperatifleşmeyi 1936’da Silifke’de başlatmıştır. Üstelik ilk kez, modern tarım ve yöntemlerinin uygulanmasına da önderlik etmiştir. Ülkemiz geride bıraktığımız yıllarda ‘tarımsal üretimde’ büyük aşamalar kaydetmiş, tarım sektörümüz zayıf konumundan dünya ülkeleri ile rekabet eder durumuna gelmiştir.

21. yüzyılda tarımsal üretim; verimin artmasını sağlayan bilgi, teknoloji, yöntem ve teknikler ile gelişmeye devam etmektedir. Tarım sektöründe kullanılan sulama sistemleri ve makineler giderek daha karmaşık hale gelmiştir. Ancak, bu faaliyetin riskleri ve döngüsel doğası, karşı karşıya kalınması gereken bir zorluk olmaya devam etmektedir. Kısaca 'tarımsal üretim', ülke nüfusunun beslenmesini sağlaması, milli gelire ve istihdama katkı sağlaması, sanayi sektörünün ham madde ihtiyacını karşılaması, sanayiye sermaye aktarması, ihracata doğrudan ve dolaylı katkıda bulunması gibi nedenlerden dolayı, 'tarımsal ekonomi'de vazgeçilmez bir faaliyettir.

Kaynakça

- 'Türkiye'de Tarım', Editör Prof. Dr. Fahri YAVUZ, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Yayını, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Yayını, Tarih: Aralık-2005, Ankara.
- Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 2 Sayfa: 23-34, Yıl: 2021, Aksaray.
- 'Türk Çiftçisinin Sesi', Türkiye Ziraat Odaları Birliği Aylık Yayını, Sayı:156, Tarih: Aralık 2021, Ankara.
- 'Ticaret Gazetesi', İstanbul Ticaret Odası Yayını, Sayı:3225, Tarih: 9 Eylül 2022, İstanbul.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

EKİM 2023 YIL: 90 SAYI: 1042 ISSN: 1300-1450

**CUMHURİYETİMİZİN
100. YILI
KUTLU OLSUN.**

